

A magyarság korai története

A magyarság korai története

ÁDÁM LÁSZLÓ

Budapest, 2025

ÁDÁM, L. (2025): *A magyarság korai története*. Budapest.

E munka – kizárva a haszonszerzés bármilyen fajtáját – változatlan formában szabadon terjeszthető.

This work, excluding any use generating profit, may be freely distributed as long as the content remains unchanged.

Ha figyelmen kívül hagyjuk a fantazmagóriákat, a nyelvünk és népünk tudománytalan eredetmagyarázatait, akkor nyilvánvaló, hogy a magyarság soha nem találkozhatott a szkíta népességgel (MATICSÁK 2024).

Tartalom

A magyarság korai története	9
Őshonos űr-ősök	9
Ős- és középső kőkorszak	9
Kelet-Európa ős- és középső kőkorszaka	10
Újkőkorszak	12
Kő-réz- és bronzkorszak	12
Vaskorszak	14
A hunok előőrsei Kelet-Európában	17
A magyarok első bejövetele	18
Avarok a Kárpát-medencében	20
A magyarok (második) bejövetele	20
Az avarok bukása	21
Eleved házassága Donmagyarban	22
A magyar nép a történelem színpadára lép	22
A magyarok második (harmadik) bejövetele	24
A magyar nép neve	27
A magyar nép nyelve	27
Források	28

A magyarság korai története

Ha valakinek jobban tetszik a Kárpát-medencei őshonosság, a sumer rokonság vagy a halzsíros atyafiság, esetleg az űr-ősök, legyen neki kívánsága szerint (a Szerző).

E tanulmány *A szkíták hihető története* című cikksorozat (ÁDÁM 2015a, 2015b, 2016a, 2016b, 2020a, 2021b, 2021c, 2021d, 2022a) tartalmának vázlatos összefoglalása.

A szkíták elődei az eurázsiai pusztá mamutvadászai voltak. Eurázsia utolsó eljegesedésének végén, a szárazföldi jégtakaró visszahúzódása nyomán a mamutvadászok egyik csoportja letelepedett a kelet-európai pusztá keleti felében. Onnan több hullámban vándoroltak Európa nyugati felébe, Közép-Ázsiába, az Indiai-félszigetre, Belső-Ázsiába stb. Döntő többségük – kölcsönözve és átörökítve nyelvének egyes elemeit – hasonult az őket befogadó indoeurópai, török, szláv, finnugor stb. nyelvű népekhez. Egyedül a magyarság őrizte meg máig eredeti nyelvét.

Őshonos űr-ősök

Mielőtt belemerülnénk dolgozatunk tárgyának részletesebb ismertetésébe, vizsgálódjunk az űr-eredet és a Kárpát-medencei őshonosság kérdésében.

PLESSA ELEK felebarátunk szerint az első emberek, magyarok, az űrből érkeztek. Mi a baj e kijelentéssel? Nos, nem az, amire elsőként gondolnánk, hogy tudniillik sületlenség. Az űr-eredet *feltételezés*. Valószínűtlennek látszik, ám igaz is lehet. Vizsgálati anyag, adatok híján azonban nem lehet ellenőrizni, s ennél fogva igazolni és cáfolni sem. Ilyenformán nem minősül tudományos elgondolásnak. Álljon elő valaki bizonyítékokkal, s visszatérünk e kérdésre.

Őshonos-e a magyarság a Kárpát-medencében? Nem, mert a mai ember (*Homo sapiens*) jövevény az eurázsiai földrészen. Őstelepesek sem lehetünk mindannyian, tudniillik Európa első gyarmatosainak – elő-aurignaciak és aurignaciak – ivadékai a mai magyar népességnek kb. 27 százalékát teszik ki. Nem tudjuk, a Kárpát-medencében laktak-e, s milyen nyelven beszéltek ősszüleik, s azt sem, hogy magukat, illetve népüket milyen névvel illették. Bátran állíthatunk bármit, mert nem tudjuk feltételezéseinket ellenőrizni.

Ős- és középső kőkorszak

Az európai őskőkorszakból nagyon kevés leletünk van. A legkorábbiak között olyan férfiúi haplocsoportok képviselőit találjuk, melyek ma Ausztrália és Óceánia őstelepesei között, illetve, kisebb mértékben, Japán területén vannak jelen. Arányuk

a mai európai férfiak körében ezrelékekben mérhető. Az adatokból arra is következtethetünk, hogy Európa őstelepesei Ausztrália első gyarmatosaihoz hasonló emberek lehettek, akik nevezett földrész benépesítésével nagyjából egy időben érkeztek Európába.

Európa első gyarmatosai (elő-aurignaci népesség) a késői őskőkorszak kezdetén, nagyjából 47 000 évvel ezelőtt telepedtek le Kelet- és Délkelet-Európában, és néhány ezer év leforgása alatt birtokba vették Európa jégmentes területeit. Utódaikat (43 000–28 000 évvel ezelőtt éltek virágkorukat) nevezzük aurignaci népességnek. Maradványaikat egyebek között hazánkban, az Istállóskői-barlangban is megtalálták. Aurignaci férfiak örökítő anyagából különítették el az *I* (Y-DNS) haplocsoportot, mely a mai európai férfiak – többségük indoeurópai nyelvű – jelentős részére jellemző.

Körülbelül 32 000 évvel ezelőtt a Közel-Keletről, Anatóliából és a Balkán-félsziget felől érkeztek újabb bevándorlók Európába (gravetti népesség). Ez után földrészünk nyugati felének lakossága az újkőkorszakig alapvetően nem változott, csupán különböző műveltségi közösségek alakultak ki a helyben lakókból. Közülük a magdaléni (i.e. 17 000–12 000.) képviselte az őskőkorszaki fejlődés csúcspontját. Nagyjából 10 000 éve, a jégtakaró visszahúzódása nyomán Európa halász-vadász-gyűjtőgető népessége az északi területeket is birtokba vette.

Kelet-Európa ős- és középső kőkorszaka

Ama népesség – az eurázsiai pusztá mamutvadászai –, kiket mi magyarok első sorban őseinknek tekinthetünk, Észak-Ázsia pusztáin alakult ki, közvetlenül a legnagyobb eljegesedés ideje előtt, 26 500–19 000 évvel ezelőtt. A szkíta férfiakra jellemző *R1a* (Y-DNS) haplocsoport a legnagyobb eljegesedés idején, vagy nem sokkal az után jelent meg, alkalmasint Dél-Szibéria, Közép-Ázsia, esetleg Kelet-Európa pusztáin. A szárazföldi jégtakaró visszahúzódása nyomán a pusztá lakóinak zöme a Kaszpi-tenger északi partjának környezetében telepedett le. Történetük a középső kőkorszak végéig (i.e. kb. 11 000–9 000.) követhető nyomon visszafelé az időben. A mondott korszakban az Urál folyó és a Manyics, illetve a Kuma alföldje között nyújtózkodó pusztát lakták. A mai magyar férfinépesség körében az *R1a* haplocsoport képviselőinek aránya 25% körüli.

A mamutvadászok másik csoportja – korábban talán a Kaukázus vidékén, Kelet-Anatóliában vagy Észak-Mezopotámiában laktak, s oda talán Közép-Ázsiából költöztek – a Fekete-tenger északi partvidékének füves pusztáit vette birtokba, kb. i.e.

1. ábra. Mamutvadászat a mocsárban (ZDENĚK BURIAN festménye)

5100–4300. között. Ez volt az első újkőkorszaki közösség a kelet-európai pusztán. Többnyire e népesség leszármazottainak, az *R1b* (Y-DNS) haplocsoport hordozóinak tulajdonítják az indoeurópai nyelvek elterjesztését Európában. A nyelvészek többségének feltételezése szerint földrészünk korábbi, középső kő- és újkőkorszaki népessége nem indoeurópai nyelveket beszélt.

A mai magyar férfinépesség körében az *R1b* haplocsoport képviselőinek aránya 19% körüli. Tehát, összegezve, mi magyarok, közel fele részben (44%) az eurázsiai pusztá mamutvadászainak ivadécai vagyunk.

Északi felebarátaink – szamojéd, ugor, finnségi stb. népek; a férfiak nagyobb részt az *N* (Y-DNS) haplocsoport képviselői – kb. 12 000 éve, a jégkorszak végén jelentek meg Szibériában. Az időtől fogva élnek jelenlegi lakóhelyükön, mióta Észak-Eurázsia a jég uralma alól felszabadult. Eredetileg Dél-Kína lakosai voltak. Körülbelül 20 000 évvel ezelőtt észak felé kezdtek vándorolni – költözésük összefügg a jég-takaró visszahúzódásával –, és 18 000–12 000 évvel ezelőtt jelentek meg Mandzsúriában, illetve Szibériában.

Szibériából azután nyugat felé terjeszkedtek. Nagyjából 7300–4000 évvel ezelőtt elérték Északkelet-Európát, a Volga–Urál hegység környékét, illetve a Baltikumot. Felbukkanásuk kezdete óta változatos – egyebek között nyelvi – kapcsolatok fűzték őket az eurázsiai pusztán élő népességhez, a szkítákhoz, illetve elődeikhez, egészen a korai középkorig. Úgy tűnik, hogy a nyelvek közötti csereüzletek – kölcsönzés és átöröklés – alakították ki az urálinak nevezett nyelvek, illetve a magyar nyelv között kimutatható hasonlóságot.

Ki lehet következtetni, elsősorban kik örökölték szavakat és kitől. A mai magyar férfinépesség körében az *N* haplocsoport hordozóinak aránya nagyjából 1%. Az urálinak nevezett népek között – a nyenyecék és a nganaszanok szinte tisztán észak-szibériaiak – a szkíta férfiakra jellemző *R1a* képviselőinek aránya 4,3–36,7%. A mondatokkal kapcsolatban még egy kérdés kívánczik ide. Ha a szkíta népesség – miként a világ szellemi élcsapata vallja – csakugyan iráni nyelvű volt, hogyan lehetséges, hogy egykori szomszédaik nyelvében nem iráni, hanem magyar szavak párhuzamait találjuk tucatszámra?

Újkőkorszak

Időszámításunk előtt, a 7000. év táján a Közel-Keletről, valamint a Kaukázus vidékéről – Kis-Ázsián és a Balkán-félszigeten keresztül – újkőkorszaki (növénytermesztő–állattenyésztő) csoportok érkeztek Európába. E gazdálkodók – őket képviselte Ötzi, a jégember is – honosították meg földrészünkön a Délnyugat-Ázsiában termesztésbe vont növényfajokat (pl. alakor, tönke, árpa, lencse) és háziasított állatokat (sertés, kecske, juh, szarvasmarha). A bevándorlók i. e. 6500–4000. között eljutottak – jellemzően a tengerparton, illetve a folyó menti síkságokon telepedtek le – az Égei-tengertől a Brit-szigetekig, illetve a Kárpát-medencéig és a Baltikumig. Kelet-Európában a kukutyini (Nyugat-Ukrajna) közösség egyes települései akkorák voltak (kb. 15 000 lakos), mint a sumer városállamok, ám azokat jó fél évezreddel megelőzték. Az újkőkorszaki gazdálkodók leszármazottai – *E*, *G*, *J* (Y-DNS) haplocsoport – a mai magyar népesség kb. 19 százalékát teszik ki.

Kő-réz- és bronzkorszak

A kelet-európai puszták lakossága, a gazdasági fejlődés és a népesség gyarapodása nyomán – a ló háziasításának és a bronz fegyverek korai alkalmazásának eredményeképpen –, a kő-réz-korszak középső szakaszától (i. e. 4000–3500.) kezdve időről időre rajokat bocsátott ki. Éspedig előbb Európa nyugati felébe.

A füves puszta lakói – a Fekete-tenger partvidékén honos, nagyjából *R1b* népesség – i.e. 4200. körül megszállták az Al-Duna, illetve a Keleti-Balkán lapályait, majd a Duna mentén vándoroltak felfelé. Első csoportjaik i. e. 4000–3600. között érkeztek az Alföldre. A vándorlás útjába eső népek részben megadták magukat soruknak, részben elmenekültek, s mozgásba hozták az útjukba eső közösségeket. Előőrseik nagyjából a Sváb–Bajor-medencéig, illetve az Elba és az Odera felső szakaszáig jutottak.

A nyugati irányú kivándorlást követte egy keleti irányú. Az erdős puszta (nagyjából *R1a*) lakóinak egy része a Don–Volga közötti területről az Altaj és a Szajánok vidékére költözött, s megalapította az Afanaszjevo népséget (i. e. kb. 3600–2400).

A kelet-európai erdős és füves puszta övében ezt követően a helyben maradt szkíta népesség jutott vezető szerephez. Az erdős puszta lakói Közép-Európa felé terjeszkedve összeolvadtak a Lengyel- és a Germán-alföld lakóival, és létrehozták a zsinórdíszes cseréparut készítő közösséget (i. e. 2800–2400). Nyelvében e népesség utóbb germán, illetve nagyobb részben balti(-szláv) lett.

A bronzkorszaki Fatyjanovo–Balanovo népesség i. e. 2500-tól megszállta a Baltikumot és a mai Finnország déli részét. A két csoport – a helyben lakó *N1c1* (észak-szibériai), és *R1a* (szkíta) – összeolvadása nyomán keletkezett a Kiukainen népesség. A mai baltiak (ős-európaiak mellett) nagyjából egyenlő arányban *N1c1* és *R1a* ősapák ivadékai.

A Don és az Urál hegység közötti erdős, illetve füves puszta lakói Közép-Ázsia felé terjeszkedtek, s letelepedvén a Tobol és az Isim folyó lapályán, megszervezték a Szintasta–Petrovka népséget (i. e. 2100–1750). Nevezett közösség alkotta meg a könnyű harci szekeret i. e. 2100. körül, mely gyorsan elterjedt Közép-Ázsiában, egészen Baktria és Margiana vidékéig, majd onnan tovább.

A Szintasta–Petrovka népesség terjeszkedése nyomán Közép-Ázsiában, Dél-Szibériában és Belső-Ázsiában felbukkanó helyi népségek összességét nevezzük Andronovo műveltségnek. A kelet és dél felé terjeszkedő szkíta népesség magába olvasztotta az Afanaszjevo népséget is, s egyebek között – amint a helyben talált, jó állapotban megőrzött tetemek tanúsítják – i. e. 2000. körül a Tarim-medencébe is eljutott.

A Szintasta–Petrovka népesség részben kohászattal foglalkozott. Rezet bányásztak az Urál hegységben, s termékeiket Baktria és Margiana, illetve Perzsia és Mezopotámia városállamaiban értékesítették. A közép-ázsiai Zarafszán folyó völgyében

rézbányász telepet alapítottak i.e. 1900. körül, és nem sokkal később már ónt is bányásztak a környéken. Később, i.e. 1600. körül elköltöztek Baktria és Margiana erősített városaiból, és az északról érkező szkíta bevándorlókhoz csatlakoztak.

A szkíták egy része – szakaurak, kankarok, jászik, őrsök és avarok – letelepedett az Ili folyó völgyében és a Fergánai-medencében, a Szir-darja középső és alsó, illetve az Amu-darja alsó szakaszánál, valamint a Kopet-dag északi előterében. Más részük átkelt a Hindukus vonulatain, behatolt Beludzsisztán területére, megszállta az Indus völgyét (i.e. 1500. körül), és az i.e. 500. évig meghódította az Indiai-félsziget északi és középső részeit. E népesség sarja az ókori bölcs, BUDDHA, a szaka.

A szkíta bevándorlás – melyet a történelmi időkben (i.e. 2–1., illetve i.sz. 4. század) további betelepülések követtek – magas *R1a* gyakoriságot eredményezett Irán, illetve az Indiai-félsziget területén. Kirgizisztán, Tádzsikisztán és Észak-Afganisztán területén a férfi népesség kb. 65 százaléka szkíta eredetű. Indiában és Pakisztánban – helytől, népcsoporttól és a kaszttól függően – az arány 15–50%. A brahminok (az indiai kasztrendszer legfelsőbb kasztjának tagjai) túlnyomórészt szkíta eredetűek. Délen, a dravidák körében, illetve Bengálitól keletre az *R1a* haplocsoport képviselői már csak elszórtan fordulnak elő.

Közép-Ázsia pusztáinak késői bronz- és kora vaskorszaki közösségei a szaka néven ismert népekkel, vagyis az ázsiai szkítákkal azonosíthatók. (Használatból kikopott *szaka* szavunk jelentése *elvált rész*.) A Tarim-medencébe, az Indiai-félszigetre, Belső-Ázsiába stb. vándorolt szaka csoportok a helyi népességgel keveredve anyanyelvüket elvesztették. A Belső-Ázsiába költözött, ős-szibériai, kelet-ázsiai stb. népekkel összevegyült szakák örökösei tűntek fel később hun, illetve török – kínai forrásokban hsiung-nu, illetve kao-cső (magas szekér), tie-lő (tereg) – néven. A kínai kao-cső és a törökös *tereg* kifejezés jelentése nagyjából ugyanaz: *kocsi, szekér, lovas taliga*. A törökök tehát, mint nevük hirdeti, szekeresek. A *hun* – eredetileg *köny* – kifejezés jelentése pedig *férfiember, hím*. Nem nép, hanem szövetség neve volt, akár csak a *szkíta* (szküthai: esküdt) kifejezés.

Vaskorszak

Az i.e. 8. században a királyi szkíták, saját nevükön urak (ourgoi) nagyobb része elköltözött ősi lakóhelyéről, a Donyec, a Don, a Volga és az Urál folyó vidékének pusztáiról. Megszállták a Kubán folyó környezetét – egy csoportjuk betört a Kaukázuson túli területekre –, valamint a kelet-európai pusztá nyugati felét, nagyjából a Don, illetve a Donyec és a Dnyeszter között. A pusztá korábbi lakói – a régészek ál-

2. ábra: SZPARADOKOSZ, trák király (i. e. kb. 464–444.) ezüstpénze (coinarchives.com)

tal elő-szkitának, helytelenül kimmernek nevezett népesség (i. e. 9–7. század) – nyugat felé vonultak, és az i. e. 8–7. században elfoglalták a Dnyeszter, a Prut és a Szeret vidékét, valamint Délkelet-Európa erdős pusztáit. Nagyobb csoportjaik a Havasalföldön és a Keleti-Balkánon, valamint a Dnyeszter mellékén, az Erdélyi-medencében, a Kisalföld északi és az Alföld keleti felében telepedtek meg. Ők voltak a Kárpát-medence első, név szerint ismert szkíta lakói. Nevük HÉRODOTOSZ szerint agathürsoi, szkíta fül szerint ragadozó.

A Keleti-Balkánt (a mediterrán tengerpart kivételével), a Dnyeszter, a Prut és a Szeret vidékét, az Erdélyi-medencét, valamint a Tizsántúl területét a késői bronzkor óta balti népesség lakta. A szkíták őket leigázták, s velük az i. e. 6–4. század folyamán összeötvöződtek. E népességet (dákosok) illették az ókorban a görögös dakoi, thrakész stb. névvel. E közösség sarjadéka SZPARADOKOSZ, latinosan SPARTACUS. A görögösen lebetűzött dák, avagy trák kifejezés jelentése – a litván *sparnas* (Szárny; e helyen valószínűleg istenség) és *draugas* (barát, társ) nyomán – jó eséllyel *Szárny barátja*. Több dák, trák király neve szintén balti gyökerű, pl. RHOIMÉTALKÉSZ (Róma-barát).

Az i. e. 2. század vége felé – a kankarok (kakhagai szküthai) foglalása nyomán – a jászai nép egy része közép-ázsiai hazájából Kelet-Európába vonult. A jászik (aszioi, iazügesz) törzse a bronzkorszak óta a Szir-darja, az őröké (aorszo) pedig az Amudarja alsó szakasza mentén, Khoraszmia (Kalász) oázisának területén élt. Az ókor hírmondói első ízben az őrökről tudósítanak. Az óperzsa királyok feliratain (i. e. 6. század) nevük *szaka tigrakhauda* (hegyes fővegű szakák), HÉRODOTOSZ munkájában

(i.e. 5. század) *orthokorübantioi* (felálló tarajúak). A névadó törzset forrásaink az i. e. 2. században említik először. A jászok harmadik törzséről, a rósálanokról (*rhoxolanoi*) első ízben (i.e. 2. század) akkor hallunk, amikor a kelet-európai pusztán, a Don és a Dnyeper között feltűntek. Meglehet, a királyi szkíták népességéből váltak ki, és csatlakoztak a jászokhoz.

Az őrök szállásterületei a kelet-európai pusztán kezdetben a Don folyótól kelet felé helyezkedtek el, és utóbb sem terjedtek a folyón túl, nyugat felé. Az Azovi-tenger mellékén, a Kubán folyó lapályán az i. e. 6. századtól a szkíta cirákok (*szirakoi*) – a Kaukázuson túli területeken kalandozó királyi szkíták visszatelepült utódai – laktak. Az i. sz. 1. század közepe táján alkalmasint az őrök alárendeltjei lettek, és összekovácsolódtak uraikkal.

Az őröket az ó- és a középkor hírmondói tucatnyi (göröghöz, latinhoz stb. hajlított) névvel illették. Nevezték őket szkítának (*szküthai*), mivel a 4. század előtt e szövetség kötelékébe tartoztak, közelebbről a közép-ázsiai szkíták, avagy a szakák (*szakai*) csoportjába, és azon belül a más esküdtek (*masszagetai*) – a 3. századtól alánok (*alanoi*) – kisebb szövetségéhez, a jászi nép kebelébe. Címezték őket hunoknak is, mert a 4. századtól e szövetséghez tartoztak, és azon belül az ogurok, illetve (kilenc másik néppel együtt) az onogurok ágazatához. Hozzá még ötogurok (*outigouroi*) is voltak: öt törzs szövetsége a bolgár (*kavaró*) nép kebelén belül. Forrásainkban, mindenekelőtt latin nyelvűekben, gyakorta ragadványnevük (*szarmaták*: *sarmatae*) is felbukkan. E nevet a királyi szkíták által a Don mellékére telepített szüromediai népességtől, illetve az általuk lakott területtől (*Sarmatia*) örökölték.

A kaukázusi alánok is őrök voltak, s a kazár népet (görög *kaiszarasz*: császár) is őrök szervezték meg. A mordi jászokat (*burtaszokat*) úgyszintén. A mordvinok egyik csoportját mai napig *erzáknak* nevezik. A bolgárok keleti szárnyát (ötogurok), mint említettük, őrök uralták, és ők szervezték a volgai bolgárok birodalmát, valamint a magyarok népét is.

A Kelet- és Délkelet-Európában, illetve a Kárpát-medencében letelepedett őrök, rósálanok és jászok az 1. század közepe táján alighanem egységbe tömörültek, és ez időtől fogva elsősorban szövetségük elnevezését (alán) használták. Az őrök neve egy időre eltűnt forrásainkból. Nevük a hunok európai birodalmának összeomlása után bukkant fel újra.

3. ábra. Jászi nő és férfi korhű öltözete (HENDZSEL és társai nyomán)

A hunok előőrsei Kelet-Európában

A kínaiak az első század végén legyőzték a hunok szövetségét, felszámolták államukat. A hun birodalom összeomlása után népessége nagyjából helyben, vagyis Belső-Ázsiában és Dél-Szibériában maradt. Az Altaj, a Tannu-ola, az Orhon folyó, illetve a Tien-san által határolt területen élő népek jó része viszont nyugat felé vonult, és – leigázván az ott élő szkíta népeket – megszállta Közép-Ázsia pusztáinak

északi felét a Déli-Urál, illetve a Volga vidékéig. Mindez az 1. és a 2. században történt, és ez időben, a 2. század közepe táján tűnt fel a nyugati hírmondók beszámolóiban az ounnoi, khounoi stb. név, illetve az Urál folyó görögösített török neve (Daixosz). A hun szövetség népei nagyobb részben török nyelvűek voltak, de mongol, ősszibériai stb. nyelvű csoportok is akadtak közöttük.

Az első, név szerint említett európai hun csoport forrásainkban I. KHOSZROV (198–217.) uralkodásának végén tűnt fel. MOVSESZ KHORENACI beszámolója szerint a kazárok (khazrac) és a barszilok (baslac) a Derbenti-kapun betörték Örményországba, és összecsaptak nevezett királlyal, aki elesett a csatában. A Keleti-Kaukázusban, a mai Dagesztán területén élő jászai őrsök és a barszilok (párduc népe; magyarosan bercelek, varsányok) szövetsége hihetőleg ez idő tájt lépett kazár néven a történelem színpadára. Forrásaink a kazárokat hunnak (honk stb.) is címezik.

A magyarok első bejövetele

A 350. évben a hunok egy csoportja betört a Szir-darja és az Amu-darja közére, és elfoglalta Szogdiát, s kizűzötte lakóhelyükről a Szir-darja alsó szakaszánál élő jászokat (a jászok törzsét) vagy egy részüket. E jászok később vörös (déli) hun (al-khonno, ermikhion), illetve eszkil (jászok népe) néven tűntek fel az Indiai-félszigeten, illetve Közép-Ázsiában és Kelet-Európában.

Nagyjából két évtized múltán, vélhetően egy másik, bolgárnak nevezett hun csoport a Volgától nyugatra indított hadjáratot. Seregük a 375. év táján megtámadta, legyőzte és hűbéres szövetségessé tette a Don mellékén – a Kubán, a Kuma és a Manycs lapályán – élő alánokat (őrsöket). Egy év múlva pedig a hunok és az alánok egyesített hadai lerohanták a Don és a Dnyeper között élő keleti gótokat és hűbéreseiket, a jászai rósálánokat.

A Kaukázus fő vonulatának északi lejtőin, a Kubán és a Tyerek középső szakasza között letelepedett őrsök elkerülték testvéreik sorsát. Alkalmasint ez idő tájt alapították meg önálló országukat, Kaukázusi Alániát.

A magyar hírmondók nagyjából egyformán adnak számot a történekekről, s az eseményeket tovább görgetik a honszerzésig, beleszővén a történetbe a Kárpát-medencei avarok cselekedeteinek egyikét-másikát, főembereik nevét stb. is.

Az Úr megtestesülésétől számított háromszázhetvenharmadik évben, Valens császárnak és I. Coelestinusnak, a római egyház pápájának idejében, a világ hatodik korszakában a Szittyaországban lakozó hunok megsokasodtak; egybegyűltek és maguk kö-

zül kapitányokat rendelték: a Zemény nemzetségbeli Csele fiát Bélát, Kevét és Kadosát, Etelét, Kevét és Budát, a kadar nemzetségbeli Bendegúz fiait, majd elhatározták, hogy benyomulnak a nyugati tájakra (KÁLTI in GERÉB 1993: 7).

Jó okunk van feltételezni, hogy a hun szövetség népei már Volga vidéki szállásaikon, illetve Közép-Ázsia északi részén összevegyültek a helyben lakó szkíta népekkel. Alighanem e vegyes eredetű népesség, helyesebben csak egyik csoportja nevezte magát bolgárnak (magyarosan kavarárnak).

Bolgárok és őrsők (jó ideig csak hunnak címzett) szövetségében a török nyelvű népesség kezdetben a többséget képviselhette, és a vezető szerep is a törököké volt. Ám ahogyan gyarapodott a hódítások nyomán a „hunok” népessége, úgy kerültek a törökök mindinkább kisebbségbe. Kezdetben felbukkanó törökös törzsi stb. neveik utóbb kikoptak a híradásokból.

Leigázván előbb a keleti- majd a Dnyepertől nyugatra letelepedett nyugati-gótokat, a hunoknak is nevezett bolgárok csapatai a 401. évben elfoglalták az Alföldet, ahol a szkíta jászok és a rósalánok korábban (az 1., illetve a 3. században) ide települtek, részben szkíta, kelta, germán stb. népekkel összevegyült nemzetségeit találták.

Az Úr megtestesülése utáni négy százegyedik, a magyarok Pannoniába történt bejövételétől számított huszonnyolcadik esztendőben a magyarok, vagyis a hunok, a rómaiak szokása szerint, egyetértő akarattal királyul emelték maguk fölé Attilát, Bendegúz fiát, aki előbb a kapitányok közé tartozott; ő pedig öccsét, Budát rendelte fejedelemmé és bíróvá a Tisza folyótól a Donig; magát a magyarok királyának, a földkerekség rémének, Isten ostorának nevezette: Attila, Isten kegyelméből Bendegúz fia, a nagy Magor unokája, ki Engadiban nevelkedett, a hunok, médek, gótok, dánok királya, a földkerekség ijedelve, Isten ostroma stb. (KÁLTI in GERÉB 1993: 10).

Nagyjából ugyanezen időben a hunok és a szkíták között kenyértörésre került sor. A háborús szövetség szakadása nyomán az alánok nagyobb számban – germán népek csoportjainak társaságában – Európa nyugati felébe, illetve utóbb Észak-Afrikába költöztek. Olasz-, Francia- és Spanyolország stb. különböző tájain több település ma is viseli az alánok nevét, pl. Allain, Allaines, Alenquer. Nyugat-Európában ma is divatos az Alain, Alan, Alen férfinév és női megfelelője az Alaina, Alana stb.

ATTILA halála után a Kárpát-medence területét nagyjából egy évszázadig a gótok, herulok, gepidák és langobardok stb. törzsei uralták. Az 567–568. évben a Közép-Ázsiából kivándorolt szkíta avarok vették birtokba területét, s mintegy 250 évig meg is tartották. A germán törzsek többsége az avarok foglalása előtt, vagy az után Itáliába költözött. A medence keleti felét birtokló gepidák többsége azonban

nem hagyta el lakóhelyét; az avarok hűbérese lett. Néhány száz év alatt egybe-
gyűltek uraikkal, csakúgy, mint az itt élő szkíta alánok és más népek (pl. dákok, illí-
rek, kelták) utódai.

Avarok a Kárpát-medencében

A közép-ázsiai avarok – valószínűleg a 441. évben – elűzték a hunokat Szogdiá-
ból. Avarjaink ez időben vették fel – királyi családjuk elnevezése nyomán – a törö-
kös Yeti ala at, vagyis a Hét tarka ló nevet. Forrásaink hephtalitai, leukoi ounnoi (fe-
hér, azaz keleti hunok) és (KÍTÖRŐ királyuk neve szerint) kidaritai ounnoi megszólí-
tással is illetik őket. A megszalasztott szogdiai hunok (véltetően szabarok) – kimo-
dítván ottani szálláshelyeikről az ogurokat, szaragurokat és onogurokat – a 463. esz-
tendő táján a Keleti-Kaukázus vidékére települtek. Onnan pedig valamivel később
egy részük a kelet-európai pusztára költözött. Ott találjuk őket – hun és szkíta szár-
mazású csoportok társaságában – Régi Nagy Bulgária népei között, és részesei vol-
tak a kazárok szövetségének stb. is. Az ogur (ourogói), illetve a *tíz* számnévvel ösz-
szekapcsolt változata, az onogur (onogouroi) név a hun szövetség nagyobb csoport-
ját, ágazatát jelöli. A szari ogur (szaragouroi) cím talán a szárik, avagy sárga (köz-
ponti) ujugurok egy csoportját illeti.

A türkök birodalmának terjeszkedése nyomán az avarok nagyobb része el-
hagyta közép-ázsiai hazáját (korábban a Kopet-dag északi előterében, utóbb az afga-
nisztáni Baglán környékén laktak), s az 555. évben feltűnt a Keleti-Kaukázus vidé-
kén. Az 558–560. évben legyőzték az ötogurokat, a barszlokat, a szabarokat, majd a
hatogurokat (koutrigouroi), azaz a Dnyeper környezetében letelepedett nyugati bol-
gárokat is. Utóbbiak közül egy nagyobb csapat az avarokhoz szegődött, és velük a
Kárpát-medencébe költözött.

A türkök felbukkannak Kelet-Európában (566–567.), és a következő években iga-
alá hajtják a Kaukázus, illetve a Volga és a Don vidékén élő népeket. Nagyjából
ugyanezen időben (567–568.) avarjaink elfoglalják a Kárpát-medencét, előbb keleti,
majd nyugati felét.

A magyarok (második) bejövetele

ARTILA, óbolgár uralkodó halála (453.) után törökjeink elvesztették vezető szere-
püket. Kisebb-nagyobb csoportjaik letelepedtek, elsősorban a Balkán keleti részén, s
utóbb elnyelte őket a délkelet-európai népek tengere. Egy részük Kelet-Európába
vonult, a Dnyeper-melléki pusztákra, és a nyugati-bolgárok, avagy hatogurok né-

pességét gyarapította. A hatogurok (nagyobb részben rósalanok) a Déli-Bug és a Don folyó közötti területen laktak, és az avarok hűbéresei voltak. A keleti-bolgárok, avagy ötogurok – nagyobb részben őrsők – lakóhelye a Dontól keletre eső pusztá volt. Rövid ideig, az 558. évtől ők is az avarok fennhatósága alá tartoztak, az 568. évben azonban leigázták őket a türkök.

A 628–630. évben a türkök ereje lehanyatlott, s amikor meghalt az avarok fejedelme, KOUBRATOSZ (magyarosan KÜRT), a 635. évben, egyesítve a nyugati- és keleti-bolgárokat, megalapította Nagy Bulgáriát. Valamivel később, 652–653. táján a kazárok is elszakadtak a türkök birodalmától.

KOUBRATOSZ halála után, a 668. évben a kazárok bekebelezték a bolgárok birtokait. A bolgárok egy része Délkelet-Európába menekült. ASZPAROUKH a Keleti-Balkánon szerzett magának lakóhelyet. KOUBER (magyarosan KÖVÉR), a hagyomány szerint KOUBRATOSZ negyedik fia, 677. áprilisában bolgárjaival az avarok országába költözött. E bolgár csoportot nevezi LÁSZLÓ GYULA griffes–indásoknak, avagy késői avaroknak a kettős honfoglalás elméletével kapcsolatban.

KÁLTI MÁRK, a *Képes Krónika* szerzője, illetve az általa felhasznált források magyarokról beszélnek, ennél fogva feltételezhetjük, hogy nevezett bolgárok Dentumoger (Donmagyar, Doni Magyarország) területéről – a Kubán, a Kuma és a Manyics vidékéről – származtak.

Az Úr megtestesülésétől számított hatszázhetvenhetedik évben, száznégyszázötven esztendővel Attila magyar király halála után, III. Constantinus császár és Zakariás pápa idejében – miképpen meg van írva a rómaiak krónikájában – a magyarok másodízben jöttek ki Szittyországból [...] (KÁLTI in GERÉB 1993: 26).

Az avarok bukása

A 791. évben háborúság támad a frankok és az avarok között. Az első nyílt ütközetre Alsó-Ausztriában, Tulln és Zieselmauer között kerül sor. A magyar hírmondók is beszámolnak e csatáról (czézönmauri ütközet), avarok helyett azonban ATTILA népéről, hunokról beszélnek. ATTILA (ETHELA, ETHELE; mongol *edzen*: fejedelem) e helyt nem az óbolgár uralkodó, hanem az avarok kagánja.

A 794. évben belháború, hatalmi harc dúlt az avarok országában, s a főemberek széthúzása okán (közrejátszhattak ebben a frankok és szövetségeseik is mint felbujtók) a nemesség pártokra szakadt. A harcok során megölték a kagánt és a jugurrust. Avarjaink ez után – AVENTINUS szerint – CHAIA-t (CSABA) tették meg királyuknak. Az avarok birodalmának nyugati fele a viszálykodás nyomán a frankok, illetve hű-

béreseik uralma alá került. A keleten élő avarok helyi hatalmasságok, illetve a (dunai) bolgárok fennhatósága alá jutottak, és testvérnépnél – a kelet-európai magyaroknál – kerestek menedéket. Avarjaink utóbb a magyarok köznépévé lettek, és nevüket székhelyre (székhelyire, vagyis helyben lakóra) változtatták.

A magyar hírmondók szerint a hunok (avarok) közössége pártokra szakadt. Némelyek, „a józanabb rész” CSABÁT, ETHELE egyik fiát, mások, „az idegen nemzet” ALADÁRT, a kagán másik fiát akarták királlyá tenni. A két párt hívei először ETHELA városánál (Etzilburg: Óbuda) csaptak össze, ahol CSABA hívei győztek. A két hétig tartó második összecsapásban azonban CSABA hadát szétverték. CSABA tizenötezer hunnal Görögországba (Bizánc) futott, és onnan „visszatért” Szkítiába (a kelet-európai pusztára).

A *Képes Krónika* szerint CSABA 13 évig időzött Görögországban, s a veszedelmes és nehéz utak miatt még egy esztendeig tartott visszatérése szittyai földre. CSABA tehát vélhetően a 809. év táján érkezett meg, alkalmasint az ötögurok földjére, kik Donmagyarban laktak. Felesége, hagyomány szerint, korozmini (kalászi) származású, azaz az őrsök törzséből való volt.

Eleved házassága Donmagyarban

ELEVED – ANONYMUS munkájában UGEK –, a Toghrul (Turul) nemzetség sarja, ATTILA, óbolgár uralkodó ivadéka a 819. évben, Doni Magyarországon nejlül vette Jenő-beli (Eunedubeliani) EMES anyánkat, a szabar Jenő (Yenji) törzs fejedelmének leányát. Nászukból született, mint azt EMES álombéli látomásának leírása is hírül adja, ÁLMOS, a magyar nép első fejedelme.

ELEVED a 803. év táján született Donmagyarban. Születésének idejét, nem különben ÁLMOSÉT és ÁRPÁDÉT (820., illetve 836. körül) csak házasságának a NÉVTELEN jegyző által rögzített időpontjához viszonyítva, találgatással tudjuk megállapítani. Fiaikat elődeink tízéves koruk táján tekintették teljes jogú családtagnak, és korán kiházásították őket. Nem tévedhetünk sokat, ha ELEVEDDEL és utódaival kapcsolatban tizenhat éves korban kötött házassággal számolunk.

A magyar nép a történelem színpadára lép

A kazárok kötelékében élő kavarák, avagy bolgárok (a 837. évben) fellázadtak a kazár vezetés ellen. A belháború valószínűleg a judaista államvallás bevezetése, illetve a 809. év táján végrehajtott államcsíny okán törhetett ki. A felkelésben részt vevő ötögurokat a hatalom birtokosai (véltetően idegen erők közreműködésével) le-

verték. A legyőzöttek egy része lakóhelyéről, a Kubán, a Kuma és a Manyics vidékéről „Levediába”, a Volga (Atel, Etel) és az oghuzok (ouzo) későbbi birtokai, másként fogalmazva a Volga és az Urál folyó közé költözve foglalt magának új lakóhelyet, mégpedig a Szamara folyó mentén. A bolgárok, avagy kavárok e szakadár csoportja (Nyék, Megyer, Kürtgyarmat), s a velük közös sorsot vállaló négy szabár törzs (Tárján, Jenő, Kér, Keszi) társulása ekkor lépett önálló népként a történelem színpadára. Fejedeleme a törzsfők ELEVED fiát, az ifjú ÁLMOST emelték maguk fölé.

A bizánciak jobbra türköknek nevezték magyarjainkat, mások (a kifejezést saját nyelvükhöz igazítva) onoguroknak címezték őket a hun szövetség tíz népből szerveződött ágazatának neve nyomán. Első vajdájuk – ötörök boyla (előjáró, felügyelő) – megszólítása görögösen LEBEDIASZ – névszói toldalék és országnév képző nélkül LEBED –, magyarosan ELEVED, mai szóhasználatnál ELŐD volt.

Magyarjaink „együtt laktak” a kazárokkal három esztendeig, és a két népet szövetséges viszony fűzte egymáshoz. A szövetséget a kazárok házassággal is megerősítették. ELEVED, avagy UGEK, a magyarok első ügyekezője nemes kazár nőt kapott feleségül.

A besenyőket a 840. esztendő táján elűzték közép-ázsiai hazájukból az oghuzok. A besenyők háborút kezdtek a kazárokkal, de vereséget szenvedtek. Feldúlták magyarjaink szálláshelyét – a türkők, azaz a magyarok fő serege ez időben (837–841.) Kis-Ázsiában harcolt az arabok oldalán, THEOPHILOSZ, bizánci császár hadai ellen –, és maguk telepedtek le a Szamara mentén. VII. KÓNSZTANTINOSZ, bizánci császár híradása a magyarok e lakóhelyét illeti az elhibázott *Atelkouzou*, *Etel kai kouzou* (Etel és úzok) névvel. E szókapcsolatból alkotta meg BUDAI ÉZSAIÁS az *Atelcuzu* (Etelköz) nevet.

A magyarok népessége a besenyőkkel folytatott hadakozás nyomán – alkalmassint nem elsősorban a vereség, hanem megosztottsága okán – kettészakadt. A szabárok egy csoportja visszatért régi hazájába, a Keleti-Kaukázus északi előterébe, a Kuma folyó vidékére. Magyarjaink derékhada átkelt a Szamara folyón, és a Cserem-san folyóig terjedő pusztán, vagyis a volgai bolgárok lakóhelyétől délre foglalt magának területet. A Volga és az Urál folyó között találkozott velük, pontosabban a helyben maradt magyarokkal, azaz a baskírokkal, a 922. évben AHMAD IBN FADLÁN a volgai bolgárokhoz utaztában.

Nem valószínű, hogy magyarjaink nyomban a besenyő támadás után útra keltek volna nyugat felé. S az sem valószínű, hogy ne küldtek volna kémlelőket, előőrsöket, felderítendő választott új hazájuk viszonyait, előkészítendő a bevonulást. Mindezekről azonban hírmondóink beszámolóiban nem esik szó, s ha mégis, nem tudjuk időponthoz kötni az eseményeket.

A magyarok második (harmadik) bejövetele

A magyarok beköltözése idején – a nyolcszázas évek második felében – a Kárpát-medence korábban avarok által birtokolt területei részben idegen hatalmak kezén voltak. A Kárpát-medence nyugati fele a frankok, illetve hűbéreseik érdekkörébe tartozott. Az Alsó-Tisza vidékét s a Maros völgyét a (dunai) bolgárok tartották ellenőrzésük alatt. Bolgárjainkat mindenekelőtt Erdély aranya érdekelte. A medence keleti felében lakó avarokról, sorsukról hírmondóink a magyarok beköltözéséig lényegét tekintve hallgatnak.

KÉZAI SIMON a Volga–Urál folyó közétől a Kárpát-medencéig vezető útról nyúlfarknyi leírást ad. A magyarok, mondja szerzőnk, a besenyők és a fehér (keleti) kunok földjén átvonulva Susdaliába, Rutheniába és a fekete (nyugati) kunok birtokaira nyomulván, végül említésre méltó veszteségek nélkül a Tiszáig jutottak. Amikor pedig a hunoknak is nevezett székelyek (vagyis a Kárpát-medencei avarok) értesültek a magyarok bejöveteléről, eléjük mentek Ruténia (a Kijevi Rusz) határához. Lényegében erről szól, részletesebben, a NÉVTELEN jegyző tudósítása is.

Magyarjaink – mondja ANONYMUS – a 884. esztendőben kerekedtek fel szövetséges népek sokaságával. Útjuk sok napig pusztaságokon át vezetett. Az Etyl (Volga) folyón tömlőkön úsztattak át. Ruscia (a ruszok) birtokait ama részen érték el, melyet Susdal (Szuzdal) névvel illetnek. Majd Rutheniába (Kijevi Rusz) érkezvén egészen Kyeu (Kijev) városáig jutottak. A Denep (Dnyeper) folyón áthajózva meg akarták hódítani Rutheniát. A kijevi vezér cuman (kun) szövetségeseitől kért segítséget. Amikor azonban magyarjaink megszalasztották a kunok seregét, majd megrohták a várost, a kijeviek békét kértek. S latba vetvén javaikat is, Pannonia földjét magasztalva próbálták rávenni magyarjainkat, álljanak tovább. Szavaik szerint nevezett tartományt sclavi (szlávok), bulgarii (bolgárok), blachii (bulak bolgárok) és a rómaiak pásztorai (a frankok és hűbéreseik) lakják. Az említette kunok önként meghódoltak, s csatlakoztak a magyarokhoz, és a ruténok közül is sokan.

4. ábra. *Itthon vagyunk* (a Szerző felvétele)

A költözés következő, jelentősebb állomása Lodomer (Volodimir-Volinszkij), és azután Galicia (Halics) városa volt. A halicsiak is azt kérték magyarjainktól, Pannoniát szállják meg, mely előbb ATTILA király földje volt. Halála után birtokait a római fejedelmek foglalták el a Dunáig, és oda pásztoraikat helyezték. E helyen az avarok fejedelméről van szó. Nem tudjuk, neve valóban ATTILA, azaz FEJEDELEM volt-e. (ATTILA, óbolgár uralkodó megszólítását a germánok alkalmasint a mongol эдэн – edzen: fejedelem – szóból ferdítették.)

Magyarjaink – mondja ANONYMUS – a Houos erdőn (Havas erdő: Kárpátok) keresztül Hungaria határáig a Hung (Ung) részekre szálltak. ÁLMOS vezér pedig még életében vezérré tette fiát, ÁRPÁDOT Hung várában.

Más források a magyarok e költözéséről részletekkel nem szolgálnak, a vonulás útvonaláról pedig semmit sem tudnak. Állomásai közül is csak Kijevről emlékeznek meg. A Dnyeper–Szeret vidékének (a mondvacsinált Etelköz) birtokbavételéről viszont nemzeti hagyományunk nem szól. Magyarjaink, ez látszik leginkább valószí-

nűnek, sohasem laktak nevezett területen. Kijev hűségét – ANONYMUS szerint esztendőnként tízezer márka aranyat fizetett a magyaroknak – biztosíthatta egy kisebb helyőrség, illetve egy helyi hűbéres főember.

KÉZAI szerint a magyarok a 872. esztendőben jöttek be „ismét” Pannoniába. A vezérkar, „a hét fejedelmi személy, akit hétmagyarnak hívnak” ANONYMUS szerint a 884. évben indult útnak Ó-Magyarországból. ÁLMOS és ÁRPÁD neve először a nyolcszázkilencvenes évek első felében bukkan fel Kárpát-medencei hírekkel kapcsolatban. ÁLMOS nevét ALBERICUS említi *Krónikájában* a 893. évnél: „Az ungarok népe, Alinus nevezetű első fejedelme idejében, Scythiából kivonulva, a besenyők által elűzve, az avarokat kiűzván Pannoniában letelepedett...” ÁRPÁD nevét pedig a 894–895. év eseményeivel kapcsolatban említik. Ahogyan ez népek költözése esetében lenni szokott, a magyarok népességének egy része visszamaradt a Szamara folyó táján Ó-Magyarország (Magna Hungaria) területén. A mongol hódítás idején e magyarok eltörökösödtek, ma baskort (besogur, azaz ötogur) névvel illetik magukat, és a Belaja folyó környezetében élnek.

Az első nyugati kütfő, mely bizonyosan a magyarok Kárpát-medencei jelenlétére utal, a *Salzburgi évkönyv*. E forrás szerint az onogurok (ungri) és a kavarók (cowari) a 881. (hihetőbben a 891.) évben Alsó-Ausztriában hadakoztak. A kavarókat biztosan azonosíthatjuk, az ungrok, illetve a korábbi híradások hun, türk, ungr, ungri stb. néven említett szereplői lehettek avarok, bolgárok stb. is.

A 895. évi balkáni hadjáratot magyarjaink már új hazájukból indították. Bizánc, illetve VI. LEÓN megbízottja, NIKETASZ SZKLÉROSZ, és a magyarok főemberei, ÁRPÁD és KUSZANÉSZ (KUSÁNY) az Al-Dunánál, talán a Vaskapu alatt találkoztak (a 894. vagy a 895. évben), s kötöttek szövetséget a bolgárok ellen. A magyar sereg jelentős csapást mért a bolgárokra, majd visszatért saját földjére. A hadjáratot ÁRPÁD fia vezette, akire KÓNSZTANTINOSZ LIOUNTIKA névvel hivatkozik. Személyével kapcsolatban – vélhetően JUTOCSA – csak találgatni tudunk.

ELEVED (ANONYMUS munkájában ÜGEK), a Turul nemzetség sarja, ATILA óbolgár uralkodó leszármazottja, a magyarok első ügyekezője a 803. év táján született. Utoljára ANONYMUS ad hírt ELEVEDRŐL, de nem bizonyos, hogy a tudósításában szereplő ELŐD, SZABOLCS atyja és ÜGEK egyazon személy.

ELEVED fia ÁLMOS, a magyarok első fejedelme a 820. év táján született – a törzsi vezetők a 838. év táján emelték maguk fölé –, s a 895. év táján tért meg őseihez.

ÁLMOS fia ÁRPÁD a 836. esztendő táján született, és alkalmasint a 895. évben lett a magyarok fejedelme. ANONYMUS szerint a 907. évben költözött el e világból.

A magyar nép neve

JÁKÚT AL RÚMI – AHMAD IBN FADLÁN tudósítására hivatkozva – a baskírokról, vagyis a Volga és az Urál folyó vidékén visszamaradt magyarokról hosszasan értekezik. Hivatkozik, jóllehet nevét (Mag) nem említi, a magyarok névadó istenségére is.

Mindegyikük magának fából egy priapus [hím vessző] alakú bálványt faragott, melyet aztán (nyakába) akasztott. Ha utazni ment, vagy csatára készült, bálványát megcsókolta s így imádkozott hozzá: oh uram, add meg nekem ezt vagy azt! Tolmácsomnak megparancsoltam, hogy egyikőktől tudakozná meg, mi a bizonyítékok erre nézve s a faragványt miért tartja istennek. Mire az illető azt válaszolta, hogy egy ehhez hasonló nemzette s mást nem ismer, a kitől származott volna (KUUN GÉZA fordítása).

A magyar nép nyelve

A közös alapszókincs, melynek elemei szabályszerűen felelnek meg egymásnak, valamint a nyelvtani rendszer egyezései és a közös jellemvonások. Nyelvészeink állítása szerint ezek teszik az urálinak stb. minősített nyelvek (származás szerinti) rokonságát.

Feltételezik, hogy a szóban forgó nyelveknek volt egy közös ősök, az úgynevezett alapnyelv. Mai, élő nyelvekből bonyolult, kivételektől sem mentes szabályok szerint előállítanak, szerkesztenek egy (nevezzük így) kikövetkeztetett alapnyelvet. Feltételezik, hogy ezen kikövetkeztetett alapnyelv nagyjában-egészében megegyezik egy hajdan beszélt alapnyelvvel. Feltételezik, hogy utóbbi – nevezzük feltételezett alapnyelvnek – egykor valóságosan is létezett.

Igen ám, de a vizsgálni kívánt korból – a több ezer éves múltból – egyetlen adatunk, nyelvemlékünk sincsen. Vagyis semmi sem bizonyítja, hogy az urálinak stb. minősített népek egykor a feltételezett alapnyelvet vagy a kikövetkeztetett alapnyelvet beszélték. Csak találgatni tudunk, milyen nyelvet beszélhettek. Nincsenek történeti forrásaink stb. sem, melyek a szóban forgó népek feltételezett együttélését bizonyítanák.

A történeti összehasonlító nyelvészet nyelvemlékek nélküli időszakok nyelvi viszonyairól nem tud ellenőrizhető feltételezésekkel szolgálni. Minden ilyen korszakra vonatkozó állítása találgatás, lényegét tekintve befolyásos tudósok és elvbárátaik hiedelme, véleménye a tudományos igazság mezébe bújtatva. Jeles felebarátaink csakis módszerükkel és következtetéseikkel tudnak elszámolni. Feltevéseik közül egyiket sem tudjuk ellenőrizni. Márpedig, ha erre nincs módunk, akkor állításait sem igazolni, sem cáfolni nem tudjuk.

Tudják mindezt nyelvészeink is. Azzal, hogy kizárólagosságra törekednek, kivonni igyekeznek tantételeiket a kétségbe vonható kérdések köréből, minőségileg felértékelik eredményeiket, illetve tagadják vagy próbálják semmissé tenni az ellenkező érvényű állításokat stb., voltaképpen elismerik, hogy maguk sem bíznak a finnugor elmélet diadalában. Ha elgondolásuk csakugyan szilárd alapokon nyugodna, kellene bizonykodniuk igazuk védelmében, illetve hadakozniuk bírálóik ellen? Aligha. Csak hivatkozniuk kellene a forrásokra, nyelvemlékekre, melyek az egykor beszélt magyar–ugor stb. közös alapnyelv létezését bizonyítják. Ha volnának ilyen becses ereklyék – néhány (vagy legalább egy), valószínűleg is létező, a kikövetkeztetett, alapszavakkal (legalább nagyjában-egészében) egyező kifejezés –, már régen előálltak volna velük, s földhöz teremtették volna a hitetlenkedőket.

Ha nem áll rendelkezésükre semmiféle összehasonlítási alap – márpedig nyelvészeink nem tudnak ilyet felmutatni –, vajon hogyan tudják megítélni, hogy módszerük megfelelő, megbízható; következtetéseik egyeznek a hajdani valósággal? Ne legyenek senkinek kétségei. Sehogyan!

Nyelvészeink elképzeléséről ugyanazt mondhatjuk, mint PLESSA ELEK állításáról. Nyelvünk finnugor eredete *feltételezés*. Valószínűtlennek látszik, ám igaz is lehet. Vizsgálati anyag, adatok híján azonban nem lehet ellenőrizni, s ennél fogva igazolni és cáfolni sem. Ilyenformán nem minősül tudományos elgondolásnak. Álljon elő valaki bizonyítékokkal, s visszatérünk e kérdésre.

Anyanyelvünk, úgy gondoljuk, lényegét tekintve azonos a szkíta szövetség népeinek nyelvével. Állításunkat elsősorban az ó- és középkori forrásokban fennmaradt szkíta személy-, nép- és törzsi elnevezések, jelentés szerint ismert szkíta szavak, földrajzi nevek stb. visszafejtésével tudjuk alátámasztani (ÁDÁM 2022a).

Források

ÁDÁM, L. (2015a): *Esküdöttek szövetsége*. A szkíták hihető története. Budapest.

ÁDÁM, L. (2015b): *Esküdöttek öröksége*. A szkíták hihető története. Budapest.

ÁDÁM, L. (2016a): *Ragadozó népe*. A szkíták hihető története. Budapest.

ÁDÁM, L. (2016b): *Urak*. A szkíták hihető története. Budapest.

ÁDÁM, L. (2020a): *Jászok*. A szkíták hihető története. Budapest.

ÁDÁM, L. (2020b): *Finnugor*. Rokonság vagy hasonlóság? Budapest.

ÁDÁM, L. (2021a): *Finnugor*. Elmélet vagy vélelem? Budapest.

ÁDÁM, L. (2021b): *Avarok*. A szkíták hihető története. Budapest.

ÁDÁM, L. (2021c): *Magyarok*. A szkíták hihető története. Budapest.

- ÁDÁM, L. (2021d): *Kankarok és szakaurak. A szkíták hihető története.* Budapest.
- ÁDÁM, L. (2021e): *Az eltitkolt hunfalvyzmus.* Finnugor Gereben. Budapest.
- ÁDÁM, L. (2022a): *Esküdöttek nyelve. A szkíták hihető története.* Budapest.
- ÁDÁM, L. (2022b): *Nyelv- és őstörténet.* Budapest.
- ÁDÁM, L. (2023): *Finnugor. Dilettáns álláspont.* Budapest.
- ÁDÁM, L. (2024): *Magyarok cselekedetei.* Budapest.
- ALBERICUS in LEIBNIZ, G. W. (1698): *Alberici monachi Trium Fontium Chronicon.* Lipsiae.
- ANONYMUS in SZABÓ, K. (1860): *Béla király névtelen jegyzőjének könyve a magyarok tetteiről.* Pest.
- FLORIANUS, M. (1883): *Chronica Hungarorum.* I Magistri P. Belae regis notarii. II Magistri Simonis de Keza Gesta Hungarorum. III Chronicon Pictum Vindobonense. *Historiae Hungaricae fontes domestici.* Pars prima. Scriptores. Volumen II. Lipsiae.
- GROOT, J. J. M. de in BAKAY, K. (ford.) (2006): *Hunok és kínaiak. A hunok története a Kr. sz. előtti évszázadokban – kínai források alapján.* Budapest.
- GYÁRFÁS, I. (1870): *A jász-kunok története.* Első kötet: Az ősidőktől kezdve a magyaroknak Ázsiából kiindulásaig.884-ig Kr. u. Kecskemét.
- GYÁRFÁS, I. (1873): *A jász-kúnok története.* Második kötet: Kr. u. 884–1301-ig. Kecskemét.
- HENDZSEL, I., ISTVÁNOVITS, E., KULCSÁR, V., LIGETI, D., ÓVÁRI, A. and PÁSZTÓKAI-SZEŐKE, J. (2008): On the Borders of East and West: A Reconstruction of Roman Provincial and Barbarian Dress in the Hungarian National Museum. Pp. 29–42. In GLEBA, M., MUNKHOLT, CH. and NOSCH, M-L. (eds): *Dressing the Past.* Ancient Textiles Series Vol. 3. Oxford.
- HÓMAN, B. (1925): *A magyar hún-hagyomány és hún-monda.* Budapest.
- KÁLTI, M. in GERÉB, L. (1993): Képes Krónika a magyarok régi és legújabb tetteiről, eredetükről és növekedésükről, diadalaikról és bátorságukról. In TARJÁN, T. (szerk.): *Heti Klasszikusok.* Budapest.
- KÉZAI, S. in SZABÓ, K. (1862): *Kézai Simon mester Magyar krónikája.* Pest.
- KONSTANTINOS PORPHYROGENNETOS in MORAVCSIK, GY. (1950): Bíborbanszületett Konstantín. A birodalom kormányzása. Budapest.
- KRISTÓ, GY. (szerk.) (1995): A honfoglalás korának írott forrásai. *Szegedi Középkortörténeti Könyvtár.* 7. Szeged.
- LÁSZLÓ, GY. (1944): A honfoglaló magyar nép élete. Második kiadás. *Népkönyvtár* 4. sz. Budapest.

- LÁSZLÓ, GY. (1970): A „kettős honfoglalás”-ról. *Archaeologiai Értesítő* 97: 161–190.
- LÁSZLÓ, GY. (1978): A „kettős honfoglalás”. [Budapest.]
- LÁSZLÓ, GY. (1988): *Árpád népe*. Budapest.
- LECOQ, P. (1997): *Les inscriptions de la Perse achéménide*. Traduit du vieux perse, de l’élamite, du babylonien et de l’araméen. Paris.
- MAKKAY, J. (1994): A magyarság keletkezése. 2. átdolgozott és bővített kiadás. A *Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei* 48. Szolnok.
- MAKKAY, J. (2009): Indul a magyar Attila földjére. A Kárpátoktól le az Al-Dunáig. 2. átdolgozott és bővített kiadás. *Tractata Minuscula* 70–71. Budapest.
- MATICSÁK, S. (2024): Létezik-e szittya–magyar rokonság? *Debreceni Szemle* 32 (1): 8–22.
- MORAVCSIK, GY. (1914a): A csodaszarvas mondája a bizánczi íróknál. *Egyetemes Philologiai Közlöny* 38 (4): 280–292.
- MORAVCSIK, GY. (1914b): A csodaszarvas mondája a bizánczi íróknál. (Vége.) *Egyetemes Philologiai Közlöny* 38 (5): 333–338.
- MORAVCSIK, GY. (1927): Muagerisz király. *Magyar Nyelv* 23 (1927): 258–271.
- Мовсес Хоренаци в Аревшатын, С. (ред.) (1990): «История Армении». Ереван.
- NÉMETH, GY. (1930): A honfoglaló magyarság kialakulása. Budapest.
- NÉMETH, GY. (szerk.) (1940): *Attila és hunjai*. Budapest.
- NÉMETH, GY. (1990): Húnok, bolgárok, magyarok. Törökök és magyarok I. Régi törökök. Pp. 27–38. In SCHÜTZ, E. és APOR, É. (szerk.): *Budapest oriental reprints*. Series A 4. Budapest.
- PAMJAV, H., FEHÉR, T., NÉMETH, E. és CSÁJI, L. K. (2019): Genetika és őstörténet. A magyarok és más eurázsiai népek múltja a genetikai adatok fényében. Javított, bővített, elektronikus könyv kiadás. In CSÁJI, L. K. (szerk.): *Ómúltunk Tára* 12. Budapest.
- PAULER, GY. és SZILÁGYI, S. (szerk.) (1900): A magyar honfoglalás kútfoi. A honfoglalás ezredéves emlékére. Budapest.
- PLESSA, E. (1986): *A fajokat a földre hozó Űr-Ősök (Messiások)*. New York.
- РАПОПОРТ, YU. A. (1991): Chorasmia I. Archeology and pre-Islamic history. *Encyclopedia Iranica* 5 (5): 511–516.
- ROHONYI, GY. (1896): *A honfoglalás története*. Budapest.
- TÓTH, S. L. (2015): *A magyar törzsszövetség politikai életrajza*. (A magyarság a 9–10. században.) Szeged.
- ZIMONYI, I. (2012): *A magyarság korai történetének sarokpontjai*. Elméletek az újabb irodalom tükrében. Szeged.